

Vaughan Gething AS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

23 Gorffennaf 2020

Annwyl Weinidog

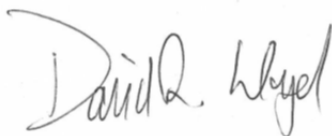
Diolch am eich tystiolaeth ddiweddar i'r Pwyllgor, ochr yn ochr â'r Dirprwy Weinidog, Dr Andrew Goodall a Mr Albert Heaney.

Mae'r Pwyllgor wedi cael cyfle i fyfyrio ar y trafodaethau ac mae wedi gofyn i mi ysgrifennu atoch yn nodi ei bryderon mewn nifer o feysydd. Mae'r rhain wedi'u nodi yn yr atodiad i'r llythyr hwn.

Byddwn yn ddiolchgar pe gallech ystyried y pwyntiau hyn, ac rwy'n siŵr y byddwn am eu trafod eto â chi mewn sesiwn graffu arall ddechrau tymor yr hydref. Bydd y clerc yn cysylltu â'ch swyddfa ar wahân ynglŷn â hyn.

Anfonir copi o'r llythyr hwn at Dr Andrew Goodall, y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, a Dr Frank Atherton.

Yn gywir

Dr Dai Lloyd AS

Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

 Seneddlechyd@senedd.cymru

 0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

 SeneddHealth@senedd.wales

 0300 200 6565

Atodiad

1. Clinigau cof a phobl hŷn â dementia

Gwnaethom drafod y ffaith nad yw clinigau cof yn cael eu cynnal oherwydd y pandemig, a'r rhestrau aros hir sydd wedi datblygu o ganlyniad i hynny. Ymrwymodd Dr Goodall i ymchwilio i'r mater hwn ac ymateb.

Gwnaethom hefyd drafod y niwed a achoswyd, yn anochel, i'r bobl hŷn sy'n byw gyda dementia o ganlyniad i'r ffaith nad ydynt yn gallu gweld anwyliaid yn ystod cyfnod y cyfyngiadau symud. Cydnabu Dr Goodall y mater hwn a cheisiodd ein sicrhau ynghylch y ffocws ar ddementia ar draws y system. Teimlwn ei bod yn arbennig o bwysig datrys y mater hwn cyn unrhyw gynnydd posibl mewn achosion yn y dyfodol, a byddem yn ddiolchgar pe gallai Dr Goodall roi rhagor o wybodaeth i ni am gynnydd neu ddatblygiadau yn y maes hwn.

2. Gwasanaethau canser

Gwnaethom drafod y cymorth ariannol sydd ar gael i'r gwasanaethau hanfodol a ddarperir gan sefydliadau'r trydydd sector. Yn ei gyflwyniad i'n hymchwiliad, nododd Hospice UK a Hospice Cymru fod Trysorlys EM wedi neilltuo £12 miliwn o gyllid canlyniadol Barnett i gefnogi hosbisau. Gwnaethoch gadarnhau bod tua £ 6 miliwn bellach ar gael i gefnogi'r rhain. A allwch gadarnhau bod y swm sy'n weddill yn dal i fod heb ei ddyrannu ac, os felly, a allwch roi rhyw syniad pryd rydych yn disgwyl gallu ei ddyrannu?

3. Gofal cymdeithasol

Gwnaethom holi'r Dirprwy Weinidog am y penderfyniad i addasu dyletswyddau gofal a chymorth awdurdodau lleol i oedolion fel rhan o'r ymateb i'r argyfwng. Dywedodd wrthym nad yw'r cyfyngiad ar y gwasanaethau wedi bod cymaint ag yr oedd unrhyw un yn ei ofni a bod pethau wedi parhau fel roeddent o'r blaen ar y cyfan. Aeth ymlaen i ddweud eu bod wedi cael trafferth yn dod o hyd i enghreifftiau go iawn o bobl sydd wedi dioddef oherwydd bod pecynnau gofal wedi eu tynnu yn ôl. Fodd bynnag, rydym wedi clywed, drwy ein gwaith casglu tystiolaeth ein hunain, fod y trefniadau hyn wedi cael effaith enfawr ar bobl sydd angen gofal a chymorth gartref.

Gwnaethom ofyn i'r Dirprwy Weinidog pryd roedd yn bwriadu gwrthdroi'r addasiad, a dywedodd wrthym y bydd hyn yn cael ei adolygu, a'i fod yn cael ei adolygu'n barhaus. Byddem yn ddiolchgar nawr pe gallai'r Dirprwy Weinidog roi rhagor o wybodaeth, gan gynnwys amserlen, ynghylch pryd y bydd yn adolygu'n ffurfiol yr angen am yr addasiadau ac yn ceisio eu dileu.

4. Trefniadau gwarchod

Cyhoeddodd y Prif Swyddog Meddygol yn ddiweddar na fydd angen i'r bobl y rhoddir gwybod iddynt ar hyn o bryd y dylent warchod eu hunain wneud hynny ar ôl 16 Awst. A allwch nodi pa gyswllt y gall yr unigolion hyn ei ddisgwyl gan y Prif Swyddog Meddygol ynglŷn â hyn ac, yn benodol, pa wybodaeth a chymorth a ddarperir i'r bobl hynny, a'u teuluoedd, cyn i'r trefniadau hyn ddod i ben, gan gynnwys mewn perthynas â chael blaenoriaeth ar gyfer gwasanaeth siopa bwyd ar-lein a danfon meddyginiaethau.

5. Gofalwyr ifanc

Gwnaethom holi'r Dirprwy Weinidog am effaith yr argyfwng ar ofalwyr ifanc, a'r hyn oedd yn cael ei wneud yn Llywodraeth Cymru i fonitro hyn. Ymhlith pethau eraill, cadarnhaodd y Dirprwy Weinidog y bydd Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Ofalwyr yn trafod beth arall y gellir ei wneud yn y maes hwn. Byddem yn croesawu newyddion am unrhyw gynnydd neu benderfyniadau yn hyn o beth.

Cyfeiriodd hefyd at y cyhoeddiad y bydd Gofalwyr Cymru yn cael £50,000 i wella cymorth seicolegol i ofalwyr di-dâl. Er ein bod yn croesawu unrhyw gyllid, swm cymharol fach yw hwn ar gyfer y cymorth y bydd ei angen yn gyffredinol, a hoffem ailbwysleisio'r angen am fwy o ffocws yn y maes hwn.

6. Agenda trawsnewid

Gwnaethom drafod y newidiadau trawsnewidiol y bu modd eu cyflawni yn y gwasanaeth iechyd dros y misoedd diwethaf. Pan glywsom gan Fyrddau Iechyd yn ddiweddar, roeddent yn gadarnhaol iawn am y newidiadau hyn o ran cynrychioli newid tuag at drefniadau llywodraethu a rheoli llai manwl, ynghyd â'r ffaith y bydd staff a sefydliadau rheng flaen yn cael eu grymuso ac yr ymddiriedir ynddynt yn fwy o ganlyniad i'r ymateb i'r argyfwng.

Roedd cytundeb cyffredinol ynghylch yr angen i gadw ac ymgorffori'r nodweddion cadarnhaol hyn yn y tymor hwy, a chydabod yr angen i wneud gwaith yn y maes hwn i gyflawni hyn, gan wneud newidiadau lle y bo angen. Teimlwn yn gryf y gellid sicrhau manteision sylweddol i wasanaethau a diwylliant sefydliadol gyda'r ffocws cywir, a byddai gennym ddiddordeb mewn clywed am unrhyw gynnydd tuag at hyn a datblygiadau sy'n cyflawni ac yn cydgrynhoi newid yn y meysydd hyn.

7. Iechyd meddwl

Gwnaethom geisio sicrwydd ar ddau bwynt – yn gyntaf, na fydd yr arian sydd wedi'i neilltuo ar gyfer iechyd meddwl yn cael ei ddargyfeirio i wasanaethau eraill sy'n wynebu heriau; ac yn ail, y bydd cynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru yn y dyfodol yn adlewyrchu'r angen cynyddol am wasanaethau iechyd meddwl.

Gwnaethoch gadarnhau nad yw arian wedi'i dynnu o wasanaethau iechyd meddwl ac nad oeddech yn ceisio lleihau'r swm sy'n cael ei wario ar y gwasanaethau hyn. Gwnaethoch ddweud wrth y Pwyllgor y bydd angen i chi edrych ar y darlun cyffredinol ac ystyried y ffordd orau o ddefnyddio'r cyllid sydd ar gael, ac a fydd angen gwariant mwy sylweddol ar gyfer ymyriadau mwy sylweddol yn seiliedig ar lefel uwch o ran anghenion. Gwnaethoch hefyd gadarnhau bod adferiad iechyd meddwl yn ffactor blaenllaw yn eich cynlluniau ehangach ar gyfer yr adferiad.

O ran pennawd 6 uchod, gwnaethom drafod y £7 miliwn sydd wedi dod allan o'r cyllid trawsnewid iechyd meddwl, a gwnaethoch gydnabod bod arian yn cael ei symud ym mhob rhan o'r gwasanaeth i ymdopi â'r sefyllfa bresennol. Gwnaethoch ddweud eich bod yn edrych ar beth mae

hynny'n ei olygu o ran gallu parhau â'r prosiectau trawsnewid hynny, ond nad oeddech yn newid eich safbwynt bod angen trawsnewid.

Mae hwn yn faes hynod bwysig, ac yn rhywbeth y mae'r Pwyllgor wedi adrodd arno o'r blaen. Rydym yn dal i bryderu y bydd effaith yr argyfwng yn golygu y bydd arian a neilltuwyd yn flaenorol ar gyfer gwariant iechyd meddwl yn cael ei symud i feysydd eraill lle y mae galw. O'r herwydd, rydym yn ceisio rhagor o sicrwydd gennych y bydd unrhyw wariant ar iechyd meddwl sy'n gysylltiedig â COVID-19 yn ychwanegol at yr arian a neilltuwyd eisoes ar gyfer trawsnewid gwasanaethau.

8. Gorchuddion wyneb

Gwnaethom drafod y cyngor a'r argymhellion ynghylch gorchuddion wyneb. Gwnaethoch gyfeirio at y dystiolaeth a roddwyd gan y Prif Swyddog Meddygol i'r Llywodraeth ynghylch gwisgo masgiau wyneb, gan gynnwys eu gwisgo a'u tynnu mewn modd diogel. Nodwn fod y Prif Swyddog Meddygol wedi cyhoeddi diweddariad polisi Gweinidogol ar fasnau meddygol a gorchuddion wyneb (14 Mehefin), sy'n dweud y dylai Llywodraeth Cymru gefnogi hawl y cyhoedd i ddewis gwisgo gorchuddion wyneb yn y rhan fwyaf o leoliadau.

Fodd bynnag, mae'r sefyllfa o ran gorchuddion wyneb bellach yn wahanol mewn rhannau gwahanol o'r DU ac, er nad ydym yn awgrymu bod hyn yn broblem mewn egwyddor, rydym yn teimlo y byddai'n fuddiol i'r Prif Swyddog Meddygol drefnu bod mwy o wybodaeth ar goedd am sut y mae wedi pwysu a mesur y dystiolaeth a'r trafodaethau cenedlaethol a rhyngwladol presennol a newydd sy'n sail i'r cyngor a roddodd i Llywodraeth Cymru.

Rydym yn ymwybodol o'r dystiolaeth, ac yn cytuno â hi, fod gorchuddion wyneb yn un o blith nifer o fesurau iechyd cyhoeddus i atal pobl rhag trosglwyddo'r feirws, yn hytrach na rhywbeth sy'n cymryd lle'r mesurau eraill hyn. Nid ydym wedi ein hargyhoeddi y bydd gwisgo gorchuddion wyneb yn gwneud pobl yn fwy tebygol o ymddwyn mewn modd mwy peryglus.

9. Capasiti labordai

Cawsom drafodaeth eang am gapasiti labordai a'r trefniadau sydd ar waith i ateb y galw am brosesu profion COVID-19. Yn gysylltiedig â hyn, pa ddata sydd gennych am yr effaith y mae'r galw am brofion COVID-19 yn ei chael ar waith labordy arall nad yw'n gysylltiedig â COVID-19, ac yn benodol, a yw gwaith arall yn cael ei ohirio o ganlyniad i brosesu profion COVID-19?

